

Таким чином, трансакційні витрати це цілком визначена та значна стаття витрат підприємства готельного господарства, тому їх обов'язково необхідно включати в собівартість утримання готелю, враховувати при формуванні ціни готельної послуги, та, відповідно на їх розмір зменшувати оподатковуваний прибуток, що можливо при адекватно налагодженій системі їх документування, облікової інтерпретації, відображенні в звітності, що дозволить підвищити її прозорість та інформативність та обізнаність внутрішніх та зовнішніх користувачів облікової інформації.

Література:

1. Москаленко В. Особенности калькуляции себестоимости услуг и налогообложения в гостиничном бизнесе., В. Москаленко, Н. Науменко., Академия гостеприимства. – 2014., С. 38–41.
2. Король С. Я. Бухгалтерський облік в готельному господарстві., С.Я. Король. – К., КНТЕУ, 2005. – 353 с.
3. Стешенко О.Д. Оптимізація витрат готельного підприємства., О.Д. Стешенко, В.В. Юр'єв., Комунальне господарство міст: науково-технічний збірник. – 2013., № 108., С. 563–569.
4. Домбик О.М. Калькулювання собівартості готельних послуг: обліковий аспект., О.М. Домбик., матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. [“Розвиток бухгалтерського обліку: теорія, професія, міжпредметні зв'язки”], (Київ, 26 лютого 2015 р.). – К., ННЦ ІАЕ, 2015., С. 224–226.
5. Зима Г.І. Підходи до удосконалення обліку калькулювання собівартості готельних послуг., Г.І. Зима, Н.І. Самбурська., Інвестиції: практика та досвід. – 2014., № 20., С. 52–56.
6. Балченко З.А. Бухгалтерський облік в туризмі і готелях України: навч. посіб., З.А. Балченко. – К., КУТЕП, 2006. – 232 с.
7. Маначинська Ю.А. Вплив методів обліку витрат та калькулювання собівартості готельних послуг на фінансовий результат., Ю.А. Маначинська., Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – 2012. – Вип. 3., С. 305–310.
8. Кузнецова Н.М. Основи економіки готельного та ресторанного господарства: навч. посіб., Н.М. Кузнецова. – К., Федерація профспілок України. Інститут туризму, 1997. – 173 с.

УДК 369.5:349.3

АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧИХ ІНІЦІАТИВ ЩОДО НАКОПИЧУВАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ / ANALYSIS OF LEGISLATIVE INITIATIVES CONCERNING THE ACCUMULATIVE SYSTEM OF COMPULSORY STATE PENSION INSURANCE

Кужелєв М.О., д-р екон. наук, проф. кафедри фінансів
Федина В.В., ст. викладач кафедри фінансових ринків
Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи,
Університет державної фіскальної служби України, Україна

Учасники конференції

У статті досліджено законопроекти, що знаходяться на розгляді у Верховній Раді України і пов'язані із запровадженням накопичувальної складової загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Визначено основні переваги та недоліки законопроектів. Зроблено висновки щодо необхідності введення другого рівня пенсійної системи.

Ключові слова: накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, Накопичувальний пенсійний фонд, недержавний пенсійний фонд, накопичувальна пенсійна система, трирівнева пенсійна система, законопроект.

Pension reform is one of the most important and complicated reforms of the present time in Ukraine. The unresolved pension problems generated by the complex interdependent socio-economic and demographic processes cardinaly influence public opinion, financial and economic spheres and may lead to a collapse of the state finance system.

Pension reform is a radical change in the essence of the provision of pension system, the transition to a model of a system based on accumulative principles of financing, that is, based on individual pension accounts. Thus, in Ukraine since January 1, 2004, the pension system has transformed into a three-level system de jure, although today it remains de facto two-level system: the reformed solidary system (first level) and non-state pension provision (third level of the system). Therefore, since 2006 the legislative process on introducing of an obligatory level of the accumulation system has become highly active in Ukraine. 13 bills were proposed for consideration by the Verkhovna Rada of Ukraine since 2006 to 2017 regarding the introduction of an accumulative system of compulsory for all state pension insurance, most statements of which contain identical approaches to the mechanism of introduction of the accumulation component, regulation of relations in this area, however, differ in several conceptual principles, each of which can significantly affect its functioning.

One of the conceptual differences in the bills is the rejection of the centralized model of the accumulation system for the accumulation of second level insurance contributions through the creation of the Accumulation Pension Fund and the transition to a decentralized model through non-state pension funds. The analysis showed that the mixed model proposed by the Bill No.2854 "About the introduction of the accumulation system of obligatory state pension insurance", submitted by the Cabinet of Ministers of Ukraine, in the best way suits the requirements - the simplicity and the availability of regulatory framework for understanding and acceptance by all parties of the process; the organized mechanism of the administrative system for the rapid registration of the entire range of insured persons; the ability of the institutional infrastructure to process and systematize a large data of information; ensuring of control over the receipt of insurance fees. At the same time, the lack of state guarantees for the preservation of pension funds and the mechanism of their protection against inflation, the ambiguity of the interpretation of certain statements of the legislative framework, the non-regulation of gender questions can prevent it from effective functioning.

Keywords: Accumulative system of compulsory for all state pension insurance, accumulative pension fund, non-state pension fund, funded pension system, three-level pension system, bill.

Постановка проблеми. Пенсійна реформа сьогодні є однією із найважливіших і найскладніших реформ в Україні. Невирішеність пенсійних проблем, породжених складними взаємообумовленими соціально-економічними й демографічними процесами, кардинально впливає на суспільні настрої, фінансову та економічну сфери і може призвести до колапсу системи державних фінансів.

Суть пенсійної реформи зводиться не до кореляції пенсійного віку, зміни порядку та методів обрахунку стажу чи формули нарахування пенсійних виплат. Пенсійна реформа – це корінна зміна самої суті системи пенсійного забезпечення, перехід до моделі системи на основі накопичувальних принципів фінансування, тобто на основі індивідуальних пенсійних рахунків.

На думку аналітиків, комплексна реформа, ключовим елементом якої є обов'язкова накопичувальна пенсійна система, здатна вирішити питання і достойного пенсійного забезпечення громадян, і економічного зростання країни через акумулювання великого довгострокового національного фінансового ресурсу. Це і обумовлює необхідність ґрунтовного аналізу існуючих законопроектів щодо запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідність докорінної перебудови національної пенсійної системи, перехід на нові принципи її фінансування, вступ реформи в активну стадію її реалізації, підвищило науковий інтерес до дослідження даних питань. Щодо запровадження другого рівня вітчизняної пенсійної системи проводять дослідження і присвячують свої наукові праці вітчизняні і зарубіжні експерти, практики, фінансисти, науковці спеціалізованих науково-дослідних інститутів, а саме: Р. Скіпенко [1], А. Федоренко [2], О. Коваль [3], В. Рудик [4], А. Путінцев [5], М. Свенціцькі [6], Г. МакТаггарт [7]. Оскільки сьогодні в Україні відсутні узагальнені аналітичні статті щодо законопроектів, основною ідеєю яких є введення обов'язкової накопичувальної складової пенсійного страхування, то авторами поставлено за мету проаналізувати ті проекти законів, які зараз знаходяться на розгляді Верховної Ради України.

Постановка завдання. Метою статті є систематизація та аналіз вітчизняних законопроектів щодо запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування з точки зору запропонованих підходів до механізму її введення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Концепція пенсійної реформи, закладена в Законах України від 09.07.2003 р. “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” № 1058-IV [8] та “Про недержавне пенсійне забезпечення” № 1057-IV [9], передбачає заміну традиційної однорівневої системи державного пенсійного страхування на трірівневу, у якій солідарна система доповнюється двома накопичувальними рівнями. Так, з 1 січня 2004 року в Україні система пенсійного забезпечення де-юре трансформувалася в трьохрівневу, хоча на сьогодні, у площині де-факто, вона лишається двоохрівневою – реформована солідарна система (перший рівень) та недержавне пенсійне забезпечення (третій рівень системи). Тому, з 2006 року в Україні значно активізувався законотворчий процес щодо введення обов'язкового рівня накопичувальної системи. На розгляд Верховній Раді України з 2006 по 2017 р.р. було запропоновано 13 законопроектів про запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (табл. 1).

Табл. 1.

Ресстр поданих до ВРУ законопроектів щодо запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування

№п/п	Назва законопроекту	Дата	№ документа	Автори законопроекту	Стан проходження
1	Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування	09.07.2003	№ 1058-IV		Закон України
2	Про запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування [18]	29.12.2006	2854	Кабінет Міністрів України	Готується на друге читання
3	Проект Закону про проведення експерименту з організаційно-технічного забезпечення впровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування	05.06.2007	3622	Янукович В.Ф. Кабінет Міністрів України	23.11.2007 – проект відкликано
4	Проект Закону про запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування	23.11.2007	0942	Янукович В.Ф. Кабінет Міністрів України	Відхилено та знято з розгляду
5	Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи [10]	13.12.2010	7455	Кабінет Міністрів України	Закон України від 08.07.2011 № 3668-VI
6	Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо продовження реформування пенсійної системи	20.03.2013	2588	Горохов С.О.	Проект відкликано і знято з розгляду
7	Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та єдиних принципів нарахування пенсій	30.04.2015	2767	Яценюк А.П. Кабінет Міністрів України	Проект відкликано і знято з розгляду
8	Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо накопичувальної системи державного пенсійного страхування та єдиних підходів до нарахування пенсій	08.05.2015	2767-1	Королєвська Н.Ю. Солод Ю.В.	Проект відкликано і знято з розгляду

9	Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та єдиних принципів нарахування пенсій [12]	06.05.2016	4608	Гройсман В.Б. Кабінет Міністрів України	Проект відхилено
10	Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення системи пенсійного забезпечення, встановлення єдиних принципів призначення пенсій та запровадження накопичувального рівня пенсійного страхування [13]	19.05.2016	4608-1	Єфремова І.О., Котвіцький І.О., Денісова Л.Л., Шипко А.Ф., Масоріна О.С., Войцеховська С.М., Фасрмарк С.О., Шинькович А.В., Бриченко І.В., Підберезняк В.І., Кремій Т.Д., Романовським О.В., Княжицький М.Л.	Очікує розгляду (взятий за основу)
11	Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення пенсійного забезпечення, запровадження єдиних принципів нарахування пенсій та скасування привілеїв у пенсійному забезпеченні [14]	26.05.2016	4608-2	Шухевич Ю-Б.Р., Чорнота О.	Очікує розгляду
12	Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та сприяння досягненню бездефіцитності бюджету Пенсійного фонду [15]	26.05.2016	4608-3	Королевська Н.Ю. Солод Ю.В.	Очікує розгляду
13	Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування [16]	10.07.2017	6677	Соловей Ю.І., Веселова Н.В., Різаненко П.О.	Опрацьовується в профільному комітеті

Дані законодавчі акти можна об'єднати в декілька груп:

1. Акти, що мають силу закону (1, 5);
2. Законопроекти, що відкликано і знято з розгляду (3, 4, 6-9);
3. Законопроекти, що опрацьовуються в профільному комітеті, або очікують розгляду (2, 10-13).

Для цілей нашого дослідження науковий інтерес становлять лише перша і третя групи.

На сьогодні, нормативно – правову базу, що регламентує використання накопичувальної пенсійної системи у національній пенсійній моделі, становлять Закони України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи». Цими документами задекларовано створення тривірневої пенсійної системи з поєднанням солідарної та накопичувальних її складових, визначено умови введення накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, окреслено основні засади функціонування системи та базові параметри участі в ній [8,10].

Разом з тим, через невизначеність дати запровадження другого рівня, постійної зміни вектора руху пенсійної реформи зі структурних змін на параметричні, впровадження системи лишається задекларованим лише на папері.

Однією з головних умов початку функціонування другого рівня є прийняття окремого закону про запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Наразі у Верховній Раді знаходяться три законопроекти із майже аналогічними назвами, що регламентують механізм впровадження другого рівня - № 2854 від 29.12.2006, поданий Кабінетом Міністрів України; № 4608-1 від 19.05.2016, поданий групою депутатів і взятий за основу (законопроекти 4608-2, та 4608-3 внесені як альтернативні) та № 6677, внесений депутатами Соловей Ю.І., Веселовою Н.В., Різаненко П.О. Фактично, законопроекти підсумовують результати десятирічного періоду обговорення проблем запровадження другого рівня, більшість положень цих проектів містять однакові підходи до механізму запровадження накопичувальної складової, регулювання відносин у цій сфері, разом з тим різняться декількома концептуальними засадами, кожна з яких може суттєво вплинути на її функціонування.

Проаналізуємо законопроекти за певними критеріями (табл. 2).

Табл. 2.

Порівняльний аналіз законопроектів щодо запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування

Критерій	Законопроект № 2854	Законопроект № 4608-1	Законопроект № 6677
Тип організаційної моделі	Змішана: централізована на початковому етапі - Накопичувальний пенсійний фонд. Через 11 років перехід на змішану модель – Накопичувальний пенсійний фонд (НФ) чи недержавні пенсійні фонди (НПФ) за вибором учасника	Централізована створення Накопичувального пенсійного фонду	Децентралізована через систему недержавних пенсійних фондів
Дата запровадження	01.01.2009 з виконанням вимог щодо економічного зростання країни протягом двох останніх років на 2% у порівнянні з попереднім та збалансованості бюджету ПФУ	01.07.2017 (4608, 4608-1) 1 січня року, наступного за роком, в якому досягнуто бездефіцитності бюджету ПФ (4608-3)	01.01.2018
Учасники	особи до 40 років, участь обов'язкова	особи, які не досягли пенсійного віку (особи до 35 років, які мають право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах - обов'язкова участь у відповідних накопичувальних професійних пенсійних програмах)	особи до 35 років, участь обов'язкова
Добровільна участь	передбачена	передбачена	передбачена
Розмір ставок відрахування	min – 2% max -7% встановлюється вимога щодо підвищення заробітної плати з метою забезпечення компенсації втрат працівників	min – 2% max -5%	min – 2% max -7%
Адміністрування	Пенсійний фонд України	Пенсійний фонд України	Пенсійний фонд України +Адміністратори НПФ
Державні гарантії збереження коштів	відсутні	передбачено у розмірі сплачених страхових внесків із врахуванням інфляції	передбачено через участь НПФ у системі гарантування вкладів (Фонд гарантування вкладів фізичних осіб)
Переваги	наявність конкурентних засад; право вибору застрахованої особи між державною та приватними фінансовими установами; можливість диверсифікації стратегій	простота державного контролю; максимальний грошовий ресурс, що полегшує фінансування масштабних державних проєктів.	забезпечення конкуренції на ринку послуг з накопичувального пенсійного страхування; розподіл можливих ризиків між десятками недержавних пенсійних фондів; можливість диверсифікації стратегій
Недоліки	розпорошення грошового ресурсу; ускладнення державного контролю; фінансування державної структури за рахунок бюджету	відсутність права вибору для застрахованої особи; відсутність ринкової конкуренції;	розпорошення грошового ресурсу; ускладнення державного контролю складність вибору для учасника через низький рівень фінансової грамотності
Потреба в додатковому фінансовому ресурсі	4 млрд.грн	відсутня	відсутня

Джерело: складено авторами за матеріалами [3], [12-16].

Як свідчить проведений аналіз, основними концептуальними відмінностями поданих законопроектів є тип організаційної моделі системи, її адміністрування, наявність державних гарантій збереження коштів і потреба у додатковому фінансовому ресурсі.

Одна з відмінностей полягає у відмові від централізованої моделі накопичувальної системи для акумулювання страхових внесків другого рівня через створення Накопичувального пенсійного фонду і перехід на децентралізовану модель через

недержавні пенсійні фонди, що відповідають критеріям Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [9]. Тобто, обов'язкові пенсійні накопичення (другого рівня) формуються у вибраних громадянами недержавних пенсійних фондах (третього рівня) разом із добровільними пенсійними заощадженнями. Проте, через низький рівень фінансової грамотності населення, кризу недовіри до фінансових інститутів, враховуючи результати діяльності недержавних пенсійних фондів за більш як десятирічний період, відсутність на фондовому ринку надійних інструментів для інвестування пенсійних накопичень, відразу впроваджувати децентралізовану модель досить ризиковано. Тому, на нашу думку, найкращим варіантом є змішана модель, запропонована законопроектом № 2854. Механізм введення системи зводиться до поетапного її впровадження із поступовим зміщенням акценту з державного нагляду і регулювання до особистої відповідальності громадян за власний пенсійний добробут. Тобто, на першому етапі відбувається впровадження централізованої системи, що сконцентрує пенсійні активи в Накопичувальному пенсійному фонді під державним контролем і управлінням (повна відповідальність держави), а на другому (через 11 років) – децентралізація системи та надання громадянам права обрати недержавний пенсійний фонд (НПФ) для подальшого формування в ньому власних пенсійних накопичень (обов'язкових і добровільних).

Обов'язковість участі в системі передбачає поетапне охоплення накопичувальним пенсійним страхуванням великого контингенту осіб. А це потребує забезпечення таких вимог, як: простота і доступність нормативної бази для розуміння та сприйняття усіма суб'єктами цього процесу; налагоджений механізм адміністративної системи для швидкого взяття на облік усього кола застрахованих осіб; здатність інституційної інфраструктури до обробки та систематизації великого масиву інформації; забезпечення контролю за надходженням страхових внесків. Ефективне вирішення цих завдань можливе лише за умови високого ступеня централізації інформаційних та грошових потоків, облікових процедур, контрольних функцій, що можливе лише при умові їх консолідації на рівні ПФУ як єдиного адміністративного центру [2]. Найбільш типові варіанти структурної побудови системи адміністрування проаналізовано за п'ятьма параметрами О.П. Ковалем [3].

Табл. 3.

Відповідність законопроектів основним параметрам

№ п/п	Параметри	Відповідність параметрам
1.	Консолідація / дроблення грошового ресурсу	Законопроект № 4608-1 Законопроект № 2854
2.	Простота державного контролю	Законопроект № 4608-1 Законопроект № 2854
3.	Наявність конкуренції	Законопроект № 2854 Законопроект № 6677
4.	Можливість вибору інвестиційної стратегії	Законопроект № 2854
5.	Право вибору для застрахованої особи	Законопроект № 2854

Джерело: складено авторами за матеріалами [3],

Оцінюючи законопроекти за ключовими параметрами (табл.3), можна констатувати, що саме законопроект № 2854 «Про запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування» [18], поданий Кабінетом Міністрів України найкраще відповідає цим критеріям. Використання децентралізованої моделі, запропонованої Законопроектом № 6677 [17] в разі збільшить обсяги обліково-реєстраційних операцій. Крім того, індивідуальне залучення недержавними пенсійними фондами застрахованих осіб веде до сплеску корупції в боротьбі за гроші учасників, «заохочення» роботодавців, з метою обрання для своїх працівників конкретного фонду [2], та до значного збільшення адміністративних витрат, пов'язаних з рекламною компанією та боротьбою за клієнта, які, до того ж, покриватимуться за рахунок коштів тих же клієнтів.

Наявність механізму захисту пенсійних накопичень і державних гарантій - один з ключових моментів введення накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Враховуючи, що система є обов'язковою для участі, ініційована державою, механізм і умови введення закріплені законодавчо, держава в особі уряду є відповідальною за макроекономічні показники розвитку, саме держава повинна бути остаточним гарантом збереження пенсійних коштів громадян. Немає перспектив впровадження будь-яких пенсійних реформ в країні, якщо її громадяни не будуть переконані у збереженні своїх пенсійних накопичень. Скоріше, навпаки, у разі недовіри до пенсійної системи будь-які відрахування будуть сприйматися як марна трата грошей у кращому випадку, а в гіршому - як прагнення держави збагатитися за рахунок своїх громадян [19].

Реальне забезпечення захисту передбачає організацію надійного фізичного зберігання та інвестування коштів, щоб за рахунок інвестиційного доходу як мінімум компенсувати їх інфляційне знецінення, витрати на зберігання, управління тощо. З огляду на наявність державних гарантій в запропонованих законопроектах, найбільш захищеним можна вважати законопроект № 6677 через участь пенсійних установ у системі гарантування вкладів фізичних осіб. Разом з тим, у документі відсутній сам механізм і умови такої участі.

З огляду на проведений аналіз законопроектів, вважаємо, що на першому етапі введення накопичувальної складової загальнообов'язкового державного пенсійного страхування система має перебувати під повним державним контролем та управлінням через розподіл функцій і контрольних повноважень між урядом, Пенсійним фондом, Мінфіном, іншими державними органами (що унеможливить одноосібне розпорядження пенсійними накопиченнями), зберігання коштів у державному банку – зберігачеві, на якого покладено контроль за відповідністю операцій із пенсійними активами умовам інвестиційної декларації цього фонду, обмеження інвестування виключно в цільові облігації внутрішньої державної позики із гарантованою дохідністю не нижче рівня інфляції. Саме тоді накопичувальна система зможе виконати своє дуалістичне призначення – стати соціальним стабілізатором в державі через джерело додаткових пенсій та забезпечити державу унікальним національним джерелом довгострокових фінансових ресурсів.

Висновки з проведеного дослідження. Проекти законів, поданих до ВРУ щодо запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, мають і недоліки, і переваги. Оскільки йдеться про поширення накопичувальної системи на велику кількість (мільйони) застрахованих осіб, необхідно, щоб механізм її запровадження та модель функціонування були простими, зрозумілими, економічними та мінімізували формальну (документальну) та суб'єктивну складові в її запуску та функціонуванні.

Отже, Верховній Раді України доцільно поєднати в майбутньому законі про заборону впровадження накопичувальної систе-

ми загальнообов'язкового державного пенсійного страхування позитивні норми проаналізованих законопроектів, а саме: змішаний тип організаційної моделі з єдиним адміністративним центром на рівні Пенсійного фонду України, що забезпечить швидке взяття на облік усього кола застрахованих осіб, здатність інституційної інфраструктури до обробки та систематизації великого масиву інформації, контроль за надходженням страхових внесків, а також наявність державних гарантій забезпечення пенсійних накопичень. Соціальна значущість накопичувальної системи обумовлює ретельність у розробці концептуальних засад її впровадження та покладає на уряд додаткову відповідальність щодо наслідків таких кроків.

Література:

1. Скіпенко Р.Е. Законодавче забезпечення розвитку накопичувальної системи пенсійного страхування., Р.Е. Скіпенко., Держава і право. - 2011., Вип. 54., С. 66-370.
2. Федоренко А. Механізми запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування., А. Федоренко., Світ фінансів. – 2008., № 4 (17), С. 112–121.
3. Коваль О.П. Інституційні основи запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування., О.П. Коваль., Формування ринкових відносин в Україні. – 2010., № 11., С. 205–210.
4. Рудик В.К. Особливості формування інституціональної структури загальнообов'язкового накопичувального пенсійного страхування в Україні., В.К. Рудик., БізнесІнформ. – 2013., № 4., С. 38–43.
5. Путінцев А. Накопичувальну систему необхідно впроваджувати якнайшвидше., А. Путінцев., Вісник Пенсійного фонду України. – 2009., № 9., С. 12-13.
6. Свенчіцкі М. Демографічні та фінансові передумови пенсійної реформи в Україні: прогноз-2050., М. Свенчіцкі, Л. Ткаченко, І. Чапко. - К., Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки, 2010. – 72 с.
7. МакТаггарт Г. Обов'язкова накопичувальна система: чому вона потрібна? Г. МакТаггарт., Матеріали USAID. – 2010., Т. 16.
8. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 9 липня 2003: № 1058-IV, Відомості Верховної Ради України. - 2003., № 49-51., Ст. 376., [Електронний ресурс], Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>.
9. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 9 липня 2003: № 1057-IV. [Електронний ресурс], Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>.
10. Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи: Закон України від 8.07.2011 р. № 3668 –VI – Газета «Голос України» від 13 вересня 2011 р. [Електронний ресурс], Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3668-17>.
11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження єдиних принципів нарахування пенсій та скасування привілеїв у пенсійному забезпеченні: Проект Закону від 12.05.2015 № 2767-2. [Електронний ресурс], Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55063.
12. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та єдиних принципів нарахування пенсій: Проект Закону від 06.05.2016 № 4608., [Електронний ресурс], Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58998.
13. Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення системи пенсійного забезпечення, встановлення єдиних принципів призначення пенсій та запровадження накопичувального рівня пенсійного страхування: Проект Закону від 19.05.2016 № 4608-1. [Електронний ресурс], Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59175.
14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення пенсійного забезпечення, запровадження єдиних принципів нарахування пенсій та скасування привілеїв у пенсійному забезпеченні: Проект Закону від 26.05.2016 № 4608 - 2. [Електронний ресурс], Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59229.
15. Про внесення змін до деяких законів України щодо накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та сприяння досягненню бездефіцитності бюджету Пенсійного фонду: Проект Закону від 26.05.2016 № 4608-3. [Електронний ресурс], Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59230.
16. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування: Проект Закону від 10.07.2017 № 6677. [Електронний ресурс], Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62218.
17. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування: Проект Закону від 10.07.2017 № 6677. [Електронний ресурс], Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62218.
18. Про запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування: Проект Закону від 10.07.2017 № 6677., [Електронний ресурс], Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=40628.
19. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів: монографія., За загальною редакцією д.е.н., професора С.В. Онишко. – Ірпінь, 2016.

УДК 65. 012. 12 : 331. 225. 3 (4)

ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ФОНДУ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРАЦІ ПІДПРИЄМСТВАМИ УКРАЇНИ /APPLICATION OF THE MODEL OF THE EUROPEAN FUND MANAGING THE QUALITY OF LABOR BY UKRAINIAN ENTERPRISES

Кулакова С.Ю., канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємства та управління персоналом
Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка, Україна

Учасник конференції

The essence and the main tasks of a self-assessment of activity of the enterprise as an important component of a cycle of management in a control system of quality (TQM) is opened in article, is investigated the model of perfection of EFQM – the main system of improvement of the enterprise and achievement of competitiveness on internal and the world markets.

Keywords: quality, business perfection, competitiveness, model of perfection of EFQM, award of quality.